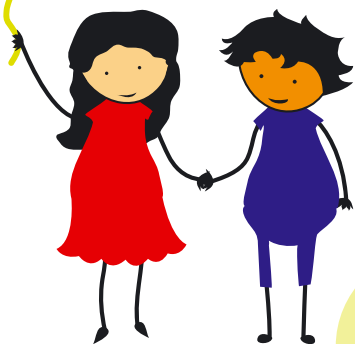

petit compass

Manual d'educació en
drets humans per a infants

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

Pròleg de la versió catalana

Benvolguts professionals de l'educació, tant de l'àmbit de l'educació reglada com de les entitats que treballen utilitzant metodologies d'educació no formal,

Teniu a les mans un manual d'educació per fer servir, treballar i viure'l amb els vostres grups d'infants i joves. Aquesta és la traducció i adaptació del manual d'educació en drets humans del Consell d'Europa que la comunitat d'educadors en l'àmbit europeu hem estat utilitzant els darrers anys amb èxit. Un èxit basat en la promoció de l'aprenentatge en competències a través de metodologies participatives i vivencials.

És també la primera adaptació del manual a una llengua minoritzada, que no pas minoritària, que esperem ajudi a difondre l'educació en drets humans a tot l'àmbit lingüístic català, una comunitat de parlants presents en quatre països membres del Consell d'Europa.

Preneu aquest manual com una brúixola per orientar i donar idees sobre com treballar coneixements, habilitats i actituds per al coneixement, la protecció i la defensa dels drets humans.

Xavier Baró

President d'AHEAD - Associació d'Educadors en Drets Humans

AHEAD és l'Associació d'Educadors en Drets Humans integrada per formadors i formadores especialitzats en l'educació en drets humans i amb una llarga trajectòria en aquesta temàtica en l'àmbit internacional, especialment europeu. Cerquem la promoció de l'educació en drets humans com a requisit per enfortir el compromís vers la cultura de la pau, la democràcia i la solidaritat.

Entenem l'educació en drets humans com un procés educatiu basat en la participació activa a través del qual aprendre sobre els drets humans i els temes relacionats, adquirir les habilitats necessàries per la defensa dels drets humans i desenvolupar actituds de respecte cap a la igualtat i la dignitat.

ahead!
ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finançament educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

INTRODUCCIÓ

Els estats membres convenen que l'educació de l'infant ha d'anar adreçada a: a) Desenvolupar tant com es pugui la personalitat, el talent i la capacitat mental i física dels infants; b) Infondre en els infants el respecte envers els drets humans i les llibertats fonamentals...

Article 29, Convenció sobre els drets de l'infant, 1989

Benvinguts i benvingudes al Petit Compass. Manual d'educació en drets humans per a infants!

Desitgem que aquest manual us porti idees, inspiració i ajuda pràctica per explorar els drets humans amb nens i nenes. En viure entre altres persones amb les seves famílies, comunitats i societat, els infants s'adonen des d'una edat molt primerenca de qüestions relacionades amb la justícia, i volen entendre com funciona el món. L'educació en drets humans, amb la promoció de la comprensió dels drets humans, la formació d'opinions i el desenvolupament d'actituds, aporta un sòlid suport a aquest interès i procés d'aprenentatge naturals.

Sovint es considera els infants persones que «encara no són adultes», i són per tant dependents, no tenen experiència, són indisiplinats i estan necessitats d'ordre i guia. El PETIT COMPASS es construeix sobre un altre concepte ben explicat per Lothar Krappmann, sociòleg i pedagog alemany: els infants viuen «aquí i ara», «generen els seus punts de vista sobre els problemes i construeixen solucions ideals». ¹ El PETIT COMPASS veu els infants com a joves ciutadans del present i posseïdors de drets, amb competència en molts temes relacionats amb la seva vida.

Es basa en les motivacions, les experiències i la cerca de solucions dels infants.

El PETIT COMPASS s'inspira en el *Compass – A manual on human rights education with young people*, desenvolupat pel **Consell d'Europa** el 2002. En major mesura del que s'esperava, el COMPASS s'utilitza amb joves d'educació secundària i en entorns escolars a molts països europeus. Les expectatives dels usuaris del COMPASS de tenir un manual educatiu específicament dirigit a infants quadraven amb la nostra pròpia convicció que l'educació en drets humans hauria de començar a l'edat més primerenca possible.

El PETIT COMPASS es basa en la filosofia i els enfocaments educatius del COMPASS; així, tots dos manuals empenen una metodologia pròpia de l'educació no formal i tenen una estructura que aporta suport teòric i pràctic als seus usuaris. No obstant això, mentre que el COMPASS es dirigeix a la gent jove en si, el PETIT COMPASS està dirigit a educadors i educadores adults que treballen amb infants. Aporta informació teòrica i metodològica i una important discussió sobre els temes de drets humans del llibre. El PETIT COMPASS també anima els educadors i les educadores a adaptar el material perquè reflecteixi la seva realitat i la dels seus infants. Tot i que les activitats pràctiques estan dissenyades per jugar amb infants, la major part de les activitats necessiten una adequada facilitació per part d'un expert en educació.

Els infants són forts, rics i capaços. Tots els infants estan preparats i tenen potencial, curiositat i interès en construir el seu aprenentatge negociant amb tot allò que els aporta el seu entorn.

Loris Malaguzzi

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
 Impressió amb finalitat educativa descarregada
 des del web aheadu.org/PetitCompass

Què és l'educació en drets humans amb infants?

L'educació en drets humans és un procés que té per objectiu establir una cultura dels drets humans. El procés educatiu es construeix sobre la participació activa dels nens i nenes, mitjançant la qual aprenen sobre els drets humans i els temes relacionats, adquireixen capacitats i habilitats per ser capaços de defensar-los i desenvolupen actituds de respecte cap a la igualtat i la dignitat.

L'educació en drets humans, per tant, ha de tenir un paper clau en qualsevol procés educatiu. La **Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant (CDI)** ens aporta una valuosa eina per presentar els drets humans dels infants. La CDI especifica quins són els drets humans que són importants en el cas dels infants. Per tant, aprendre i viure els drets dels infants els ajuda a comprendre de què tracten els drets humans, a comprendre que ells tenen drets i a adaptar i aplicar aquests drets al seu context específic. Aquest és l'objectiu clau de l'educació en drets humans amb infants. Al PETIT COMPASS, a més, els drets dels infants es presenten dins de la imatge més àmplia dels drets humans com un tot. Així, els drets humans universals i els drets dels infants s'elaboren conjuntament per donar l'oportunitat que, al mateix temps que comprenen els seus drets, els infants comprenguin també que tots els éssers humans tenen drets.

Els estats membres convenen que l'educació de l'infant ha d'anar adreçada a... (d) Preparar l'infant per a una vida responsable en una societat lliure amb esperit de comprensió, pau, tolerància, igualtat entre els sexes i amistat entre tots els pobles, grups ètnics, nacionals i religiosos i persones d'origen indígena.

Article 29, Convenció sobre els drets de l'infant, 1989

Educació en drets humans i educació per a una ciutadania democràtica

Els drets humans són bàsics per al desenvolupament democràtic i per a l'educació de la ciutadania. Recentment, tant a Europa com a d'altres llocs del món, s'han desenvolupat certs fets socials i polítics, com la interdependència econòmica, el racisme, el terrorisme, l'apatia política, la creixent fractura social o la mediatització de la política, que suposen un repte per als fonaments de la cultura de la pau i dels drets humans, i per tant posen en perill l'estabilitat democràtica. Per aquesta raó, en l'última dècada l'educació en drets humans i l'educació per a una ciutadania democràtica han passat a trobar-se entre les principals prioritats dels governs, i més encara de les **organitzacions no governamentals**.

L'educació en drets humans i l'educació per a una ciutadania democràtica van de la mà, ja que les dues tenen com a objectiu l'educació per a la democràcia. Ambdues formes d'educació aconseguen que la joventut adquireixi uns coneixements, estableixi uns valors fonamentals i desenvolupi habilitats. L'educació per a una ciutadania democràtica se centra en l'«infant ciutadà» i té com a objectiu educar els infants perquè siguin membres actius i responsables de les seves comunitats. L'educació en drets humans, d'altra banda, posa l'èmfasi en l'ésser humà a partir de la promoció de la igualtat, la dignitat humana, la participació i l'apoderament per a tots i totes. L'educació en drets humans inclou la ciutadania com un dels seus temes clau, i l'educació per a una ciutadania democràtica es construeix sobre els valors dels drets humans. Siguin quines siguin les diferències entre els dos, ambdós enfocaments contribueixen al desenvolupament de la democràcia, els drets humans i la pau.

A qui està dirigit el PETIT COMPASS?

El PETIT COMPASS es va dissenyar pensant principalment en educadors i formadors que treballen amb infants, professorat, educadors, monitors i pares i mares, especialment per als qui estiguin interessats en l'educació en drets humans amb infants i que busquin eines pràctiques per parlar de valors i temes socials amb ells. Les activitats estan dissenyades per a nens i nenes de sis a tretze anys.

El PETIT COMPASS es basa en els coneixements i les experiències prèvies tant de l'infant com del facilitador. Les activitats es poden utilitzar amb infants en els llocs on aquests passen la major part de la seva vida quotidiana: escoles, centres oberts, activitats extraescolars, ludoteques, centres infantils, espais, camps, campaments o colònies, algunes d'elles fins i tot en un entorn familiar. Encara que els infants no necessiten tenir habilitats especials per participar en la major part de les activitats, els facilitadors sí que han de tenir experiència i capacitat per emprar una metodologia d'educació no formal per poder dirigir les activitats amb èxit.

Què hi ha al PETIT COMPASS?

Durant l'última dècada s'han produït a Europa i a escala internacional diversos materials de formació sobre drets humans i drets dels infants de gran qualitat adreçats a infants. L'equip que ha dissenyat el PETIT COMPASS s'ha basat en aquestes experiències i ha intentant complementar-les per a un context europeu. El manual té continguts específics sobre educació en drets humans, una metodologia educativa no formal i un enfocament intercultural.

Temes relacionats amb els drets humans

El PETIT COMPASS està basat en els mateixos enfocaments filosòfics i educatius que el COMPASS, i diverses de les seves parts, en especial els temes conceptuals, estan directament extretes del text d'aquest manual. El nucli del PETIT COMPASS són les activitats educatives dissenyades per a infants. Les seves activitats estan organitzades al voltant de tretze temes seleccionats: Ciutadania, Democràcia, Discriminació, Educació i lleure, Medi ambient, Família i atenció alternativa, Igualtat de gènere, Salut i benestar, Mitjans i Internet, Participació, Pau, Pobresa i exclusió social i Violència. Per apropar els temes relacionats amb els drets humans a la realitat diària i les experiències personals dels infants, aquests temes se centren àmpliament en valors i assumptes socials més que en els drets formals establerts en les **convencions**. L'equip que ha desenvolupat el manual els ha seleccionat acuradament d'entre moltes idees, convençut que cobreixen aspectes dels drets humans de gran importància per als infants, tot i que no és possible incloure-hi tots els temes importants. Alguns apartats també tracten temes que són rellevants però poques vegades apareixen elaborats en altres manuals, com l'Educació, la Salut o la Igualtat de gènere. A banda d'aquests temes seleccionats, es presenta també una categoria de drets humans generals per fer que els infants comprenguin el concepte de drets i com adaptar-los i aplicar-los en el seu context diari.

Metodologia educativa no formal

El PETIT COMPASS segueix metodologies educatives no formals basant-se en la participació activa i les experiències personals dels infants. La participació i la cooperació dels infants ajuda a crear cohesió de grup i redueix les desigualtats entre els membres del grup. Aprofundeix en la comprensió de conceptes complexos, millora la capacitat de resoldre problemes i facilita la creativitat i el sentit pràctic: tots aquests són objectius importants de l'educació en drets humans. Els adults no hauríem de caure en el parany de donar per fet que nosaltres, els educadors, estem en possessió de la veritat absoluta. Els infants aportaran al procés educatiu les seves experiències, que s'han de treure a la llum de manera activa per assegurar el seu interès i desenvolupament eficaç. Les preguntes, i fins i tot els conflictes, s'han de veure com a recursos educatius fonamentals, que es poden tenir en compte d'una manera positiva.

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

Enfocament intercultural i participatiu

Encara que els infants es trobin molt implicats al seu propi barri, cultura i grup d'amics, senten curiositat davant el món: altres cultures, llocs i persones. El PETIT COMPASS utilitza històries i situacions procedents de diverses regions i contextos. Aquesta rica varietat ofereix als infants l'oportunitat de reflexionar sobre diverses cultures i de construir una identitat estable basada en aquestes reflexions. Com explica Reva Kelin, pedagoga britànica, els infants no només coneixen les vides d'altres infants, sinó que desenvolupen empatia i solidaritat i comprenen el seu paper a l'hora d'actuar a una escala més global.²

El PETIT COMPASS dóna suport a aquest context i enfocament mitjançant un procés de desenvolupament intercultural i inclusiu. A finals de 2005, la idea del manual es va esbossar en una reunió consultiva de professionals que treballaven amb infants, seguida de prop per l'equip internacional que ha desenvolupat el manual, que havia estat reunit mitjançant una convocatòria oberta. Per a aquest equip internacional era bàsic produir el PETIT COMPASS en estreta cooperació amb els potencials usuaris i els propis infants. Amb aquest propòsit es va establir un grup de referència internacional de professionals, a qui es va consultar durant el procés de desenvolupament. Aquest grup de referència va provar i avaluar les activitats proposades per a la seva inclusió al PETIT COMPASS i va aportar la seva opinió sobre les parts teòriques.

Organització del PETIT COMPASS

Capítol I. Familiaritza el lector amb què volem dir quan parlem de drets humans i drets dels infants i descriu els principals mecanismes internacionals de drets humans.

Capítol II. Explica els objectius i resultats de l'educació en drets humans i els situa en una perspectiva europea i internacional.

Capítol III. Aporta informació i consells pràctics sobre com es pot emprar el PETIT COMPASS en diferents contextos d'educació formal i no formal, i com extreure el millor dels seus enfocaments educatius. Els consells per a la facilitació aporten idees sobre com iniciar les activitats de drets humans amb infants i com realitzar un seguiment, incloent-hi accions concretes.

Capítol IV. Es recullen 40 activitats pràctiques per a diferents grups d'edat i en diferents nivells de complexitat relacionades amb els temes de drets humans seleccionats. Els infants no necessiten tenir cap habilitat especial per participar en la majoria de les activitats del PETIT COMPASS. Es recomana als usuaris del manual d'adaptar creativament les activitats d'acord amb les necessitats del grup, i proposar-les tan seqüenciadament com aïlladament.

Capítol V. Aporta informació bàsica sobre els 13 temes seleccionats. S'anima els facilitadors a llegir els temes rellevants abans de començar una activitat. Les preguntes incloses en aquests textos pretenen ajudar els lectors a reflexionar sobre els seus propis coneixements i actituds i a ser capaços d'ubicar els temes en un context local o personal.

Els **Apèndixs** contenen informació bàsica sobre documents legals que tenen rellevància per als infants en un context europeu. Aquí es troben els textos del Conveni europeu de drets humans, la Declaració universal dels drets humans i la Convenció sobre els drets de l'infant de les Nacions Unides, en un format adaptat a nens i nenes. El Glossari sobre drets humans conté l'explicació dels termes legals bàsics que apareixen en el manual. Els termes del glossari es troben en negreta al llarg del text del PETIT COMPASS.

El PETIT COMPASS en el marc del Programa de Joventut per a l'Educació en Drets Humans

El PETIT COMPASS està publicat en el marc del Programa de Joventut per a l'Educació en Drets Humans i el Diàleg Intercultural del Consell d'Europa. El programa pretén involucrar la gent jove en temes relacionats amb els drets humans, tot arribant a més públic del que ja és actiu, i ve motivat per abastar un

públic més ample i apropar els drets humans a la seva realitat diària. Des del seu llançament el 2000, el programa ha arribat a milers de joves i ha tingut com a resultat un efecte multiplicador en el desenvolupament de programes educatius en drets humans i projectes sobre drets humans a tota Europa. El *Compass – A manual on human rights education with young people* és un important recurs educatiu del Programa de Joventut per a l'Educació en Drets Humans i el Diàleg Intercultural del Consell d'Europa, que ja ha estat traduït a més de trenta-cinc llengües des de la seva publicació el 2002 i deu anys després se n'ha publicat una edició revisada. Aquest exitós manual ha motivat i guiat gent jove i les seves organitzacions per tractar temes com la democràcia, la justícia social o la igualtat de gènere.

El Programa de Joventut del Consell d'Europa per a l'Educació en Drets Humans i el Diàleg Intercultural reflecteix i dona suport al Programa Mundial de les Nacions Unides per a l'Educació en Drets Humans (des de 2005). Aquest programa mundial pretén ajudar a aconseguir que els drets humans siguin una realitat a cada comunitat, tot promovent la comprensió comuna dels principis i les metodologies bàsiques de l'educació en drets humans.

.....

Recursos d'utilitat

- GANDINI, Lella; EDWARD, Carolyn; FORMAN, George eds., *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach- Advanced Reflecons*: Ablex/Greenwood, 1998.
- KEIN, Reva, *Citizens by Right, Citizenship education in primary schools*: Trentham Books i Save the Children, 2001.
- KRAPPMANN, Lothar, «*The Rights of the Child as a Challenge to Human Rights Education*», *Journal of Social Science Education*: Bielefeld, 2006: <<http://old.jsse.org/2006/2006-1/krappmann-child-rights.htm>>

.....

Referències

- 1 KRAPPMANN, Lothar, 'The Rights of the Child as a Challenge to Human Rights Education' in *Journal of Social Science Education*: Bielefeld, 2006: <<http://old.jsse.org/2006/2006-1/krappmann-child-rights.htm>>
- 2 KEIN, Reva, *Citizens by Right, Citizenship education in primary schools*: Trentham Books and Save the Children, 2001, p. 53.

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
 Impressió amb finalitat educativa descarregada
 des del web ahadedu.org/PetitCompass

